

Üniversite Öğrencilerin Kendi Kendine Meme Muayenesi Bilgi Düzeyleri*

Level of Information of University Students on Breast Self-Examination

Araştırma

Research

Dr. Vasfiye Bayram Değer¹, Sema Çifçi², Dr. Günay Saka³, Dr. Ali Ceylan³

Geliş/Received : 19.12.2017

Kabul/Accepted : 14.04.2018

Öz

Amaç: Bu çalışma, Mardin Artuklu Üniversitesi Kredi Yurtlar Kurumu Kız Yurdunda kalan ve sağlık dışındaki bölümlerde okuyan öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi ile ilgili uygulama, bilgi, tutum ve farkındalık düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, Ekim 2015-Şubat 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Mardin Kredi Yurtlar Kurumunda kalan sağlık dışındaki bölümlerde okuyan 520 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada, literatür taraması sonucu hazırlanan 3 bölümlük anket formu, yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Verilerin analizinde yüzdeler hesaplanmıştır, ortalama Ki-Kare testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %87,5'i (n=398) lisans, %12,5'i (n=57) ön lisans öğrencisidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,9'unun (n=250) Kendi Kendine Meme Muayenesi' nin ne olduğunu bildiği, bunlardan %55,6'sının (n=216) gerekli bilgiyi sağlık personelinin aldığı görülmüştür. Öğrencilerin %63,5'i (n=289) Kendi Kendine Meme Muayenesi' ni kimlerin yapması gerektiği; %30,5'i (n=139) Kendi Kendine Meme Muayenesi' ne başlama yaşını; %12,1'i (n=55) Kendi Kendine Meme Muayenesi' nin zamanlamasının öğrenciler tarafından doğru bilindiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %49,2'si (n=224) Kendi Kendine Meme Muayenesi'nin nasıl yapıldığını bildiğini, %39,6' sının (n=180) Kendi Kendine Meme Muayenesi'ni yaptığını ifade etmiştir. Araştırma kapsamına alınan ve Kendi Kendine Meme Muayenesi' ni yapan öğrencilerin %43,3'ünün (n=78) ayda 1 defa düzenli olarak, %15,0'nin (n=27) adet kanamasından 5-7 gün sonra Kendi Kendine Meme Muayenesi' ni yaptığı belirlenmiştir. Kendi Kendine Meme Muayenesi' ni hiç uygulamayan öğrencilerin (n=275) %28,7'si "Nasıl yapılacağı gösterilmediği için", "Ne arayacağımı bilmediğim için" yanıtını vermişlerdir.

Sonuçlar: Araştırma bulgularına dayanarak öğrencilerin Kendi Kendine Meme Muayenesini yeterince bilmedikleri, Kendi Kendine Meme Muayenesi yaptığını ifade eden öğrencilerin ise yarısından azının her ay düzenli olarak yaptığı tespit edilmiştir. Kendi Kendine Meme Muayenesi hakkında bilgi sahibi olmama, çok meşgul olma, unutmama gibi faktörlerin muayene yapamamada etkili olduğu bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Mardin, Kendi kendine meme muayenesi, Üniversite öğrencileri

Abstract

Objective: This survey was conducted to determine the level of information, practice, attitude and awareness concerning breast self-examination of female students enrolled to departments other than health and staying in Girls Dormitory of Mardin Artuklu University Credit and Dormitories Institution.

Method: This descriptive study was conducted in the period October 2015-February 2016. The universe consisted of 520 students enrolled to various university departments other than health and staying in Mardin Credit and Dormitories Institution. In the survey, a questionnaire composed of 3 parts and designed after going over the literature was administered during face-to-face interviews. Percentages and average Chi-Square Test were used in data analysis. $p < 0.05$ was accepted as statistically significant.

Findings: 87.5% of students (n=398) covered by the survey are in undergraduate and 12.5% (n=57) are in two-year programme. 54.9% (n=250) of these students have information about what Breast Self-Examination is and 55.6% (n=216) of these students received this information from health personnel. 63.5% (n=289) of students have correct information on who should conduct Breast Self-Examination; 30.5% (n=139) on the age of starting Breast Self-Examination; and 12.1% (n=55) on the timing of Breast Self-Examination. 49.2% (n=224) of students know how to conduct Breast Self-Examination and 39.6% (n=180) stated to have conducted this examination. It is found that 43.3% (n=78) of students stating to have conducted Breast Self-Examination did this regularly once a month and 15.0% (n=27) 5-7 days after menstruation. As to students not doing Breast Self-Examination (n=275), 28.7% stated "it has never been demonstrated how to do it" and "for not knowing what to look for" as their reasons.

Outcomes: The findings of the survey indicate that students' information about Self-Examination is not sufficient and of those who are informed about this examination less than half do it regularly every month. It is also found that lack of information about Breast Self-Examination, extreme business and embarrassment are the factors that keep students away from this examination.

Key words: Mardin, Breast self-examination, University students

*Bu çalışma 15-19 Mart 2017 19.Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde poster bildirisi olarak sunulmuştur.

1 Öğr. Üyesi, Artuklu Ü. Sağlık YO, Mardin

2 Öğr. Gör.; Artuklu Ü. Sağlık YO, Mardin

3 Prof.; Dicle Ü. Tıp Fak. Halk Sağlığı ABD, Diyarbakır

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de kanser oranlarının günden güne artması önemli halk sağlığı sorunlarından biriyken, kadınlarda meme kanseri Türkiye dâhil farklı ekonomik düzeylerdeki tüm ülkeleri etkileyen, görülme oranı yıllara göre artış gösteren uluslararası bir sorun olmayı sürdürmektedir (1).

GLOBOCAN verilerine göre 2012 yılında dünyada toplam 14,1 milyon yeni kanser olgusu gelişmiş ve 8,2 milyon kişide kansere bağlı ölüm olmuştur. Dünyada en çok tanı konulan kanser türleri sırasıyla akciğer (%13,0), meme (%11,9) ve kolon (%9,7) iken kanserden ölümlerin ise en çok akciğer (%19,4), karaciğer (%9,1) ve mideden (%8,8) gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu biçimde kanser artış hızının devam etmesi durumunda, Dünya nüfusunun artışına ve nüfustaki yaşlanmaya bağlı olarak 2025 yılında toplam 19,3 milyon yeni kanser olgusunun olabileceği belirtilmiştir. Özellikle meme kanserindeki artışa dikkat çekilmiştir. Kadınlarda meme kanser insidansının bir önceki tahminlere göre %20, meme kanserinden ölümlerin ise %14 arttığını belirtilmiştir. Dünyada kanser olan her 4 kadından biri meme kanseridir (2).

2012 yılında Sağlık Bakanlığı son verilerine göre meme kanserinin kadınlarda görülme sıklığı yüz binde 46,8’dir (3).

Meme kanseri yaygın olmasına karşın, yavaş bir seyir gösterdiği için, erken tanı konulduğunda oldukça başarılı sonuçlar elde edilebilen ve ölüm oranı azaltılabilen bir kanser türüdür (4-6).

Gelişmiş ülkelerde erken tanı ve tarama yöntemlerinin düzenli kullanımıyla, zamanında ve etkin tedavi olanaklarıyla meme kanseri sağ-kalımı arttığı bilinmektedir (7).

Günümüzde yaygın olarak kullanılan meme kanseri erken tanı ve tarama yöntemleri; kendi kendine meme muayenesi (KKMM), klinik meme muayenesi (KMM) ve mamografidir (4,7). Meme kanserinin ortaya çıkışında rol oynadığı düşünülen bazı risk faktörleri arasında kadın olmak, ileri yaşta olma, diğer memede kanser hikâyesi, ailede kanser hikâyesi, benign meme hastalığı hikâyesi, erken menarş, geç menapoz, ilk

doğumu 30 yaşından sonra yapma, emzirmeme, östrojen replasman tedavisi alma, radyasyona maruz kalma sayılabilir (8). Yaş, meme kanseri gelişiminde en önemli risk faktörüdür. 30 yaş altında düşük olan meme kanseri görülme sıklığı yaşla birlikte artmakta, menapoza giriş döneminde artış hızı yavaşlamakla birlikte, daha sonra tekrar artmaktadır. Olguların çoğu 50 yaşından sonra saptanmaktadır (8).

Amerikan Kanser Birliği, Amerikan Kanser Enstitüsü ve Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu, memesinde hiçbir belirti bulunmayan kadınların; 20 yaşından başlayarak her ay düzenli olarak KKMM yapması, 20-40 yaş arası her üç yılda bir meme kanseri konusunda eğitim almış hekimler tarafından KMM yaptırmasını, 40 yaşından sonra ise yine her ay düzenli olarak KKMM yapması, her yıl KKMM yaptırmasını ve her yıl MG çektirmesini önermektedir [9, 10]. Ancak Cochrane araştırmalarına göre de KKMM mortalite üzerine etkisiz bulunurken, gereksiz işlemlere yol açarak zarar verdiği ileri sürülmüştür. Meme kanserinde mortaliteyi azaltan en önemli tarama yöntemi mamografidir. Ancak mamografi deneyimli eleman gerektiren pahalı bir yöntemdir. Bu nedenle ülkemizde yaygın bir biçimde uygulanamamaktadır. Kadınlarda meme kanseri farkındalığını artırmada KKMM ve KMM’nin yararlı olduğu bilinmektedir (4,7).

Memedeki kitlelerin yaklaşık %80-90’ı kadınların kendileri tarafından fark edilmektedir. KKMM maliyeti olmayan, basit, güvenilir ve etkili bir yöntemdir. Düzenli olarak yapılacak KKMM ile memeye ilişkin bir referans bilgi oluşturarak kadının meme dokusunu tanımasını, oluşan değişiklikleri erken fark etmesini sağlar (11). Artan meme kanserine paralel olarak kadınların farkındalık düzeylerini artırmak, meme kanserine ilişkin taramalar konusunda onları bilgilendirmek, böylece sağlığı geliştirme davranışları kazanmalarına yardımcı olmak oldukça önemlidir (12).

Bu çalışma Mardin Artuklu Üniversitesi Kredi Yurtlar Kurumu Kız Yurdunda kalan Sağlık dışındaki Bölümleri Okuyan öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi ile ilgili bilgi, tutum, uygulama ve farkındalık düzeyini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Artuklu Üniversitesi Mardin’de eğitim veren tek üniversite olup lisans eğitimi veren 7 bölüm, önlisans eğitimi veren 6 bölümü vardır. 2015 - 2016 yılındaki kayıtlara göre Lisans öğrencisi sayısı toplam 3.062 (1.693/Kız, 1.369/Erkek), önlisans öğrencisi sayısı ise toplam 3.987’dir (1.438/Kız, 2.549/Erkek).

Bu araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Etik Kurul izninin alınmasının ardından araştırmanın saha çalışması Ekim 2015- Şubat 2016 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Mardin KYK Yurdunda kalan sağlık dışındaki bölümlerde okuyan 520 öğrenci oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşılması amaçlanmış ancak 520 kişilik evrenin 455’ine ulaşılabilmektedir (araştırmaya katılmayı kabul etmeme, ulaşamama gibi nedenlerden dolayı). Cevaplılık oranı; %87,5 olmuştur. Araştırmada kullanılacak verileri elde etmek için araştırmacı tarafından literatür taraması sonucunda oluşturulan ve katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, KKMM bilgi düzeylerinin incelendiği 3 bölümlük anket formu kullanılmıştır.

Anket formunun birinci bölümünde sosyo-demografik özellikler ile ilgili bilgiler sorgulanmıştır. İkinci bölümde öğrencilerin KKMM ile ilgili bilgi düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır. Üçüncü bölümde ise KKMM ile ilgili uygulamaları ve KKMM uygulama tekniği basamaklarını doğru ve uygun biçimde yapıp yapmadıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Literatürde belirtilen KKMM’yi uygulamaya başlama yaşı, uygulama zamanı ve uygulama sıklığı bilgilerine göre; 20 yaşından sonra başlanmalı, adet kanamasından sonraki 5-7 günlerde uygulanmalı, uygulama sıklığı ayda bir olmalı, erişkin tüm kadınlar KKMM yapmalı yanıtları doğru bilgi ve uygulama olarak değerlendirilmiştir. Ayda bir KKMM yapan kadınlar ise KKMM’yi düzenli uyguluyor olarak kabul edilmişlerdir.

Anket formu araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler istatistiksel paket programına kaydedilerek, hata kontrolleri, tablolar, istatistiksel analizler bu program aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin analizinde yüzdeler hesaplanmıştır, ortalama,

önemlilik testi olarak “Pearson Ki-Kare” testi kullanılmıştır, $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmanın yürütülebilmesi için Mardin Artuklu Üniversitesi KYK Yurt Müdürlüğünden gerekli yazılı izinler alınmıştır. Anket çalışması öncesinde, araştırmacı; katılımcıları çalışmanın yapılaş amacını sesli bir biçimde okumak suretiyle bilgilendirmiş ve çalışma sonrasında elde edilerek veri ve bilgilerin bilimsel çalışmalar dışında hiçbir yerde kullanılmayacağını ifade ederek sözlü rıza ve onaylarını almıştır. Anket çalışmalarına kişilerin katılımını artırabilmek ve bilgilerin gerçeklik derecelerini yükseltebilmek amacıyla ad ve soyadları alınmamıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin ($n=455$) yaş ortalaması 21,25 olup (min=16, max=29), öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımları Tablo 1’de görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası KKMM’ nin ne olduğunu bildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin; Kendi kendine meme muayenesinin ne olduğunu biliyor musunuz? Sorusuna yanıtlarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin KKMM’ yi kimler yapmalı?, KKMM’ ye başlama yaşı, KKMM’ nin yapılma zamanı, KKMM’ nin nasıl yapıldığı gibi genel bilgilerle ilgili sorulara yanıtlarının dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı tanımlayıcı özelliklerinin dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler (n=455)	Sayı	%
Yaş		
18 yaş ve altı	30	6,6
18-25 yaş	387	85,1
25 yaş ve üstü	38	8,4
Bölüm		
Lisans	398	87,5
Ön lisans	57	12,5
Sınıf		
1.sınıf	148	32,5
2.sınıf	144	31,6
3.sınıf	95	20,9
4.sınıf	48	10,5
Hazırlık	20	4,4
Toplam	455	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %39,6' sının (n=180) hiç KKMM yaptınız mı sorusuna evet yanıtını verirken %60,4' ü hayır yanıtını vermiştir. KKMM' yi yaptığını ifade eden öğrencilerin dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

KKMM' yi yapan öğrencilerin (n=180) meme muayenesini uygulama sıklıkları ve kendi kendine meme muayenesini hangi dönemde yaptıklarının dağılımı Tablo 2'de verilmiştir. Öğrencilerin %43,3' ü (n=78) KKMM' yi ayda bir düzenli olarak yapmaktadır.

Kendi kendine meme muayenesini yapan öğrenciler (n=180) KKMM' yi uygulama nedenleri arasında; %45,55' i (n=82) meme ca için önceden önlem almak, %38,35' i (n=69) önemli olduğunu düşündüğüm için, %8,33' ü (n=15) risk grubunda olduğum için, %7,77' si (n=14) ise korunmak için gibi nedenler bildirmişlerdir.

Tablo 2'de kendi kendine meme muayenesi yapan öğrencilerin meme muayenesi tekniğini uygulama durumlarının dağılımı verilmiştir. KKMM' yi uygulayan öğrencilerin %66,11' i gözle meme muayenesini, %47,22'si palpasyon yöntemlerinden birini kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin %52,78'inin ayakta palpasyonda pozisyon tekniğini uygulamasına karşın yatarak palpasyon tekniğini uygulayanların %36,11' lik bir oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

KKMM' yi hiç uygulamayan öğrencilerin meme muayenesini uygulamama nedenleri arasında ilk sırada %28,72 (n=79) ile 'Nasıl yapılacağı gösterilmediği için-ne arayacağımı bilmediğim için' yanıtı yer almaktadır. Öğrencilerin %20,73' ü (n=57) ise 'Çok meşgulüm-unutuyorum' derken, 'Çok utanıyordum-mememe dokunmaktan utanıyordum' diyenlerin oranı %11,64 (n=32), Yaşım genç olduğundan diyenlerin oranı %11,64 (n=32), Meme kanserini düşünmediğim için diyenlerin oranı %11,64 (n=32), Korktuğumdan diyenlerin oranı (n=13) %4,73, Önemsemedim diyenlerin oranı ise (n=30) %10,90'dır.

Araştırmaya katılmayı kabul eden, kendi kendine meme muayenesini hiç uygulamayan öğrencilerin %56,72' si (n=156) 'meme muayenesi yapma tekniği gösterilip gerekli bilgi verilirse KKMM' yi yapar mısınız' sorusuna evet yanıtını vermiştir.

Öğrencilerin %25,10'u (n=69) bilmiyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 3'te araştırmaya katılan, KKMM' nin ne olduğunu bildiğini ifade eden öğrencilerin bu konu ile ilgili bilgi kaynaklarının dağılımı görülmektedir. Katılımcıların KKMM ile ilgili bilgilerini en çok sağlık personelinden (%55,6) aldıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına ve bölümlerine göre KKMM hakkında bilgi sahibi olma durumlarının dağılımı tablo 4' de verilmiştir. Yaş gruplarına ve bölümlerine göre meme muayenesi hakkında bilgi sahibi olma arasında istatistiksel olarak fark bulunamamıştır (p > 0,05).

Araştırmaya katılan ve KKMM' nin nasıl yapıldığını bilen öğrencilerin yaş gruplarına ve bölümlerine göre meme muayenesini uygulama durumları Tablo 4'de verilmiştir. KKMM' nin nasıl yapıldığını bilen öğrencilerin yaş gruplarına ve bölümlerine göre KKMM uygulama durumları arasında istatistiksel anlamlılık yoktur (p > 0,05).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş gruplarına ve bölümlerine göre KKMM'nin kaç yaşında başladığını bilme, kimlerin KKMM yapması gerektiğini bilme, KKMM 'nin ne zaman yapılması gerektiğini bilme durumları arasında da istatistiksel olarak fark bulunamamıştır (p > 0,05). Ayrıca Öğrencilerin yaş gruplarına ve bölümlerine göre KKMM' yi düzenli yapma nedeni arasında da istatistiksel anlamlılık bulunmamıştır (p > 0,05).

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %87,5'i (n=398) lisans öğrencisi olup, %12,5'i (n=57) ön lisans öğrencisi'dir. Bu öğrencilerin %32,5'i (n=148) 1.sınıf, %31,6'sı (n=144) 2.sınıf, %20,9'u (n=95) 3.sınıf, %10,5'i (n=48) 4.sınıf, %4,4'ü (n=20) hazırlık sınıfındadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %54,9'u (n=250) KKMM' nin ne olduğunu bildiğini, %45,1'i (n=205) ise bilmediğini ifade etmiştir. Konuyla ilgili üniversite öğrencileriyle yapılmış çalışmalarda KKMM' yi bilme oranları %21,00 ile %92,5 arasında değişmektedir (11, 13-16). KKMM kısa sürede yapılabilen, maliyeti olmayan,

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi konusunda bilgi düzeyleri ve uygulama sıklıkları

Kendi kendine meme muayenesinin ne olduğunu biliyor musunuz?	Sayı	%
sorusuna yanıtları (n =455)		
Evet	250	54,9
Hayır	205	45,1
Kendi kendine meme muayenesiyle ilgili bilgileri (n=455)		
Kendi kendine meme muayenesini kimler yapmalı?		
Doğru bilen	289	63,5
Yanlış bilen	105	23,1
Bilmeyen	61	13,4
Kendi kendine meme muayenesine başlama yaşı		
Doğru bilen	139	30,5
Yanlış bilen	191	42,0
Bilmeyen	125	27,5
Kendi kendine meme muayenesinin ne zaman yapılması gerektiğini		
Doğru bilen	55	12,1
Yanlış bilen	297	65,3
Bilmeyen	103	22,6
Kendi kendine meme muayenesinin nasıl yapıldığı biliyor musunuz?		
Evet	224	49,2
Hayır	231	50,8
Meme başını sıkma ve anormallikleri gözleme	83 46.11	97 53.89
Palpasyonda kullanılan parmakların iç yüzünün kullanımı	104 57.77	76 42.23
Palpasyon yöntemlerinden birini kullanma (Yatay, dikey, dairesel)	85 47.22	95 52.78
Yatarak muayenede pozisyon tekniği	65 36.11	115 63.89
Ayakta muayenede pozisyon tekniği	95 52.78	85 47.22
Koltuk altı bölgesini inceleme	97 53.88	83 46.12
Kendi kendine meme muayenesi yaptınız mı? (n=455)		
Evet	180	39,6
Hayır	275	60,4
Kendi kendine meme muayenesi uygulama sıklığı (n=180)		
Ayda bir defadan fazla	42	23,4
Ayda bir defa	78	43,3
Senede bir defa	24	13,3
Senede 2-3 defa	19	10,5
Seneden bir defadan az	17	9,4
Kendi kendine meme muayenesini hangi dönemde yaptıklarının dağılımı (n=180)		
Ne zaman aklıma gelirse	94	52,22
Adet kanamasından önce	28	15,55
Adet kanaması esnasında	11	6,12
Adet kanamasından 5-7 gün sonra	27	15,0
Her ayın birinci gününde	20	11,11
Kendi kendine meme muayenesi tekniği (n=180) *	Yapıyor	Yapmıyor
	Sayı %	Sayı %
Ayna karşısında gözle inceleme	119 66.11	61 33.89

*Sorulara birden fazla yanıt vardır. Yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır.

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğrencilerden kendi kendine meme muayenesi hakkında bilgi sahibi olanların bilgi kaynaklarının dağılımı

Bilgi Kaynağı (n=250)*	Sayı	%
Sağlık Personeli	216	55,6
Magazin	59	15,2
Arkadaş	54	14,0
Televizyon	51	13,1
Seminer	7	1,80
İnternet	1	0,25

*Sorulara birden fazla yanıt vardır. Yüzdeler "n" üzerinden alınmıştır.

basit, invaziv girişim gerektirmeyen bir uygulama olmasına karşın araştırmamızda öğrencilerin yarıya yakını bu uygulamayı bilmediğini ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin KKMM hakkında genel bilgilerle ilgili sorulara verdikleri yanıtları değerlendirdiğimizde KKMM'yi kimler yapmalı sorusuna öğrencilerin %63,5'inin (n=289), KKMM'ye başlama yaşını öğrencilerin %30,5'inin (n=139), KKMM'nin

zamanlamasını öğrencilerin %12,1'inin (n=55) doğru bildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %49,2'si (n=224) ise KKMM'nin nasıl yapıldığını biliyor musunuz? Sorusuna evet yanıtını vermiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %39,6'sı (n=180) KKMM'yi yaptığını ifade etmiştir (Tablo 2). Yapılan literatür değerlendirmesinde KKMM yapma sıklığı %14,3 ile %47,9 arasında değişmektedir (11,12,15,16,19-24).

Çalışmamızda elde edilen sonuçla birlikte literatür sonuçları da KKMM oranının oldukça düşük olduğunu göstermekle birlikte meme kanserinin tanısında önemli yeri olan KKMM konusunda kadınların bilinç düzeylerinin düşük olduğunu da göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan ve KKMM'yi yapan öğrencilerden ayda 1 defa düzenli olarak yapan öğrenci oranı %43,3 (n=78), senede 1 defa yapan öğrenci oranı %13,3 (n=24), senede 2-3 defa yapan öğrenci oranı ise %10,5 (n=19) olarak bulunmuştur. Yine bu öğrencilerin

Tablo 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi kendine meme muayenesi konusunda bilgi düzeyleri ve uygulama sıklıkları

Yaş grupları	KKMM'si hakkında bilgi sahibi olma durumları				
	Evet		Hayır		X2/p
Yaş grupları	Sayı	%	Sayı	%	
18 yaş altı	13	43.3	17	56.7	2.132/0.344
18-24 yaş	214	55.3	173	44.7	
25 yaş ve üstü	23	60.5	15	39.5	
Bölümleri					
Lisans	219	55.0	179	45.0	0.008/0.928
Ön Lisans	31	54.4	26	45.6	
Toplam	250	54.9	205	45.1	
	Yaş grupları KKMM'ni uygulama durumları				
	Evet		Hayır		X2/p
Yaş grupları	Sayı	%	Sayı	%	
18 yaş altı	7	23.3	23	76.7	3.821/0.148
18-24 yaş	156	40.3	231	59.7	
25 yaş ve üstü	17	44.7	21	55.3	
Bölümleri					
Lisans	161	40.5	237	59.5	1.057/0.304
Ön Lisans	19	33.3	38	66.7	
Toplam	180	39.6	275	60.4	

KKMM'yi hangi dönemde yaptıklarının dağılımına baktığımızda 'Ne zaman aklıma gelirse' diyen öğrenci oranı %52,22 (n=94), adet kanamasından önce diyen öğrenci oranı %15,55 (n=28), adet kanamasından 5-7 gün sonra diyen öğrenci oranı %15,0 (n=27), her ayın 1. günü diyen öğrenci oranı %11,11 (n=20) olarak tespit edilmiştir (Tablo 2). Ankara Gölbaşı İlçesinde bir grup kadınla yapılan bir çalışmaya göre KKMM'yi doğru sıklıkta ve zamanda (ayda 1 ve adet kanaması bitiminde) yapanların oranı %23,3 olarak bulunmuştur (8). Bir başka çalışmaya göre KKMM'yi aylık-düzenli yapanların oranı %4,6, aklına geldikçe yapan kadınların oranı %24,6 olarak bulunmuştur [19]. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmaya göre öğrencilerin yalnızca %6,0'ının düzenli olarak bu muayeneyi yaptığı belirlenmiştir (16). Öğretmenlerle yapılan bir çalışmaya göre araştırmaya katılan öğretmenlerden KKMM'yi yapanların %66,6'sinin istediği zaman ve yılda 1 kez, %24,3'ünün adet kanamasından 1 hafta sonra, %64'ünün adet kanamasından 1 hafta önce, %2,7'sinin adet kanaması esnasında yaptığı saptanmıştır (23). Kars' ta yaşayan kadınlarla yapılan bir çalışmaya göre ise KKMM yaptığını ifade eden 388 kadının %53,2'sinin aklına geldikçe yaptığı saptanmıştır (25). Araştırmamızda düzenli olarak KKMM yapma oranımız literatür sonuçlarına göre yüksek olmasına karşın istenilen düzeyin altında olmakla birlikte meme kanserinin erken teşhisinde önemli rolü olan bu muayeneden yeterince yararlanılmadığı görülmektedir. KKMM'nin doğru zamanlaması ile ilgili bulgumuz ise (%15,0) literatür bulgularından daha düşük olup, ne zaman aklıma gelirse yaparım diyenlerin oranı Kars' ta yaşayan kadınlarla yapılan çalışmanın bulgularıyla uyumluuydu (25).

KKMM'yi hiç uygulamayan öğrenciler (n=275) meme muayenesini uygulamama nedenleri arasında ilk sırada %28,72 ile 'Nasıl yapılacağı gösterilmediği için, ne arayacağımı bilmediğim için' yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin %20,73'ü ikinci neden olarak 'çok meşgulüm-unutuyorum' yanıtını vermişlerdir. Konuyla ilgili literatür taramasında 19 Mayıs Üniversitesinde yurtta kalan kız öğrencilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin meme muayenesi yapmama nedenleri arasında en önemli sebebin (%62,5) nasıl yapılacağını bilmeme olduğu ifade edilmiştir

(13). 2007 yılında Atatürk Üniversitesi kız yurdunda kalan öğrencilerle yapılan bir diğer çalışmaya göre öğrencilerin meme muayenesi yapmama nedenleri incelendiğinde; nasıl yapılacağını bilmeme, bu muayeneyi yapmak için yaşının genç olduğunu düşünme, zaman yokluğu, herhangi bir kitle bulma korkusu, böyle bir uygulamaya gerek olmadığını belirtme gibi çeşitli nedenler sıralanmışlardır (14). Literatürde öğrencilerin KKMM yapmama nedenleri ve sıralaması değişmekle birlikte, en önemli ve ilk sırada yer alan sebebin 'nasıl yapılacağını bilmeme' olduğu görülmekte ve bu eğitimin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Bu konuda verilen eğitimin bilgi ve tutum oluşturmasının anlamlı olduğunu gösteren literatür çalışmasının varlığı da bu sonucu doğrulamaktadır (15). Aynı biçimde Tuna yapmış olduğu çalışmada KKMM yapan öğrencilerin bilgi düzeyi ile KKMM yapma sıklığı arasında anlamlı ilişki olduğunu, KKMM'yi düzenli yapanların bilgi düzeyinin diğerlerine göre daha iyi olduğunu ifade etmiştir [26].

Araştırmaya katılan ve KKMM'nin ne olduğunu bilen öğrencilerin bu konu ile ilgili bilgi kaynaklarının sırasıyla %55,6 (n=216) ile sağlık personeli, %15,2 (n=59) ile magazin, %14,0 (n=54) ile arkadaş, %13,1 (n=51) Tv olduğu görülmektedir (Tablo 3). Kadın ve aile sağlığı merkezine başvuran kadınların meme kanseri erken tanısı konusunda bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada kadınların %77,2'sinin sağlık personelinde eğitim aldığı belirtilmiştir (17). Kadınların meme kanseri, koruyucu önlemler ve KKMM ile ilgili bilgi ve uygulamalarının belirlenmesi amacıyla yapılan bir diğer çalışmada ise sağlık personelinde eğitim alanların oranı %12 olarak yine ilk sırada belirtilmiştir (18). Konuyla ilgili bir başka çalışmada katılımcıların KKMM hakkındaki bilgilerinin kaynağı olarak ilk sırada sağlık personeli ve TV/gazete yer almıştır (8). Üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada KKMM ile ilgili bilgi kaynakları arasında ilk sırada radyo/Tv, kitap/dergi ve sağlık personeli yer almaktadır (16). Bir başka çalışmada ise kız öğrencilerin tamamına yakınının KKMM'yi Tv, sağlık ocağı (hastane vb. kaynaklardan) bildiğini ifade etmiştir (11). Bu literatür bulguları araştırma sonucumuzla uyumlu olup KKMM eğitiminde

sağlık personelinin eğitici ve etkin rolünü bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş gruplarına ve programlarına göre (Lisans ya da Ön lisans öğrencisi olma) KKMM hakkında bilgi sahibi olma ve KKMM'yi uygulama durumları arasında istatistiksel anlamlılık bulunmamıştır (Tablo 4, $p > 0.05$). Konuyla ilgili bir çalışmada 21 yaş ve üzeri yaş grubunda olan, sağlıkla ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin bilgilerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir (16). Konuyla ilgili Fen Edebiyat Fakültesi ile Sağlık Yüksekokulu öğrencileri arasında yapılan bir çalışmaya göre yaş ile meme muayenesini bilme ve uygulama arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş, bu durumun Sağlık Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin 1.sınıftan sonra meme muayenesi hakkında bilgi almalarından ve yaşlarının büyümesinden kaynaklanmış olabileceği dile getirilmiştir (13). Bizim araştırma sonucumuzun literatürle benzerlik göstermemesi SYO öğrencilerinin çalışma dışı bırakılmış olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak öğrencilerin meme muayenesini yeterince bilmedikleri, KKMM hakkında bilgi sahibi olanların bilgi kaynağının sağlık personeli olduğu, öğrencilerin bu konudaki genel bilgilerinin yetersiz olduğu, KKMM yapan öğrenci oranının oldukça az olduğu, bu muayeneyi yaptığını ifade eden öğrencilerin ise yarıdan azının düzenli olarak, ayda bir yaptığı, muayeneyi yapmama nedeni olarak muayene hakkında bilgi sahibi olmama, çok meşgul olma, unutma, utanma gibi faktörlerin etkili olduğu, KKMM'yi bilme ve uygulama durumlarıyla yaş grupları ve bulunduğu eğitim programının etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- KKMM'yi ve önemini anlatan eğitim programlarının düzenlenmesi (Özellikle görsel materyallerle desteklenerek),

- Bu konuda en fazla bilgi kaynağının sağlık personeli olduğu gerçeği göz önüne alındığında özellikle sağlık personellerinin farkındalıkları artırılıp, eğitim programlarında sağlık personellerinden daha fazla yararlanılması gerekliliği üzerinde durulması,

- Yine bu konuda yapılacak bilimsel çalışmaların artırılması ve sonuçlar doğrultusunda planlamalar yapılması,

- Daha çok kadına ulaşılabilmesi için projeler yapılması ve desteklenmesi gibi önerilerde bulunulabilir.

Sınırlılıklar: Anket uygulamasına mesai saatleri içerisinde gidildiğinden öğrencilerin ders saatlerine denk gelmesi önemli bir ulaşımama nedeni olmuştur. Ayrıca bu araştırmanın 20 yaş altı bireyleri de içermesi araştırmamızın kısıtlılıklarındandır.

Çıkar İlişkisi: Çıkar çatışması olmadığı yazarlar tarafından beyan edilmiştir.

İletişim: Dr. Vasfiye Bayram Değer

E-posta: vasfiyedeg@gmail.com

Kaynakça

1. Kolutek R, Aydın Avcı İ. Eğitim ve evde izlemin, evli kadınların meme ve serviks kanseri ile ilgili bilgi düzeylerine ve uygulamalarına etkisi. *J Breast Health* 2015;11:155-162.
2. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Daire Başkanlığı. <http://kanser.gov.tr/daire-faaliyetleri/kanser-istatistikleri/860-yeni-d%C3%BCnya-kanser-istatistikleri-yay%C4%B1nland%C4%B1.html>. Erişim Tarihi 20 Haziran 2016.
3. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Daire Başkanlığı. http://kanser.gov.tr/Dosya/ca_istatistik/ANA_rapor_2012soonn.pdf. Erişim Tarihi 20 Haziran 2016.
4. Koca B. Kendi kendine meme muayenesini bilmenin kadın sağlığı açısından önemi. *Yeni Tıp Dergisi* 2010;27:10-14.
5. Kılıç S, Uçar M, Seymen E, İnce S, Ergüvenli Ö, Yıldırım A, ve ark. kendi kendine meme muayenesi bilgi ve uygulamasının gata eğitim hastanesinde görevli hemşire, hemşirelik öğrencileri ve hastaneye müracaat eden kadın hastalarda araştırılması. *Gülhane Tıp Dergisi* 2006;48:200-204.
6. Uzun Ö, Karabulut N, Karaman Z. Hemşirelik öğrencilerinin kkmm ile ilgili bilgi ve uygulamaları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004;7:10.
7. Açıkgöz A, Çehreli R, Ellidokuz H. Hastanede çalışan kadınların meme kanseri konusunda erken tanı yöntemlerine yönelik bilgi ve davranışlarının belirlenmesi, uygulanan planlı eğitimin etkinliğinin incelenmesi. *J Breast Health* 2015;11:31-38.

8. Göçgeldi E, Açıklık CH, Hasde M, ve ark. Ankara-Gölbaşı ilçesinde bir grup kadının kendi kendine meme muayenesi yapma konusundaki tutum ve davranışlarının belirlenmesi. *Fırat Tıp Dergisi* 2008;13:261-265.
9. Gençtürk N. Kadın Sağlık Profesyonellerinin Meme Kanseri Erken Tanı Yöntemlerini Bilme Ve Uygulama Durumları. *Meme Sağlığı Dergisi* 2013; 9 (1): 5-9.
10. Kösters JP, Gøtzsche PC. Regular self-examination or clinical examination for early detection of breast cancer. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2003, Issue 2. Art. No.: CD003373. DOI: 10.1002/14651858.CD003373.TheCochrane Library. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD003373/full>. Erişim Tarihi: 13.06.2017.
11. Alpteker H, Gümüş D, Doğan Ş, ve ark. Kız öğrencilerin meme kanseri ve kkm ile ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi. *The Journal of Breast Health* 2011;7:176-181.
12. Özen B, Zincir H, Kaya Ertan Z, ve ark. Genç kadınların meme kanseri ve kkm konusundaki bilgi ve tutumları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları. *J Breast Health* 2013;9:200-204.
13. Aydın İlknur. Üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesi hakkındaki bilgileri ve uygulamaları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004;7:26-34.
14. Kılıç D, Sağlam R, Kara Ö. Üniversite öğrencilerinde meme kanseri farkındalığını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *The Journal of Breast Health* 2009;5:195-199.
15. Taşçı Beydağ KD, Karaoğlan H. kendi kendine meme muayenesi eğitiminin öğrencilerin bilgi ve tutumlarına etkisi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6:106-111.
16. Gölbaşı Z, Çetin R, Kalkan S, Durmuş T. üniversite öğrencisi kızların meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi ile ilgili bilgi ve davranışları. *The Journal of Breast Health* 2010;6:69-73.
17. Sönmez Y, Keskin Y, Lüleci E. Kadın ve aile sağlığı merkezine başvuranların meme kanseri erken tanısı konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Meme Sağlığı Dergisi* 2010;6:150-155.
18. Koç Z, Sağlam Z. Kadınların meme kanseri, koruyucu önlemler ve kkm ile ilgili bilgi ve uygulamalarının belirlenmesi ve eğitimin etkinliği. *Meme Sağlığı Dergisi* 2009;5:25-33.
19. Başak F. Konya İli Bozkır ilçesinde meme kanseri tarama ile ilgili bilgi ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Bezmialem Science* 2016;1:19-24.
20. Kacaroglu Vicdan A, Koçyiğit A, Kabak A. Üniversite öğrencilerinin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2010;Sempozyum Özel Sayısı. Syf:338.
21. Erkal Aksoy Y, Çeber Turfan E, Sert E ve ark. Meme kanseri erken tanı yöntemlerine ilişkin engeller. *J Breast Health* 2015;11:26-30.
22. Balaman P, Pehlivan E, Güneş G. Malatya il merkezinde 18 yaş ve üzeri kadınların kanserle ilgili bazı tutumları ve kkm uygulamaları. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2010;17:107-112.
23. Solak Kabataş M, Kızıl H, Duman D. Bayan öğretmenlerin meme kanseri ve kendi kendine meme muayenesi hakkında bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi. *The Journal of Breast Health* 2010;6:150-155.
24. Çoşkun Güner İ, Tetik A, Gönener HD. Kadınların kendi kendine meme muayenesi (kkm) ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi. *Gaziantep Tıp Dergisi* 2007;55-60.
25. Akgün Şahin Z, Kardaş Özdemir F. Kars' ta yaşayan kadınların kendi kendine meme muayenesi uygulamasına yönelik bilgi, inanç ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Tıp Araştırmaları Dergisi* 2015;13:54-61.
26. Tuna A. Üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesini öğrenmelerinde akran eğitim modelinin etkinliğinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2002.*